

Оксана Дзюба,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку та оподаткування

(Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ)

Оксана Якушевська,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри маркетингу та реклами

(Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ)

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Розвиток медіації в Україні бере свій початок з часів оголошення незалежності. Однак за цей період часу в Україні так і не сформувалась культура застосування альтернативних способів вирішення спорів, до яких належить і медіація. Разом з тим, завдяки зусиллям певних ініціативних груп та професіоналам медіаторам медіація еволюціонувала з окремої ініціативи до законодавчо закріпленого поняття. Так, в 2021 році було прийнято Закон України «Про медіацію», відповідно до якого медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [1]. За своєю суттю медіація належить до альтернативних методів вирішення спорів та неоцінювальних способів втручання в конфлікт з метою його врегулювання і завершення.

Дія зазначеного вище нормативного документу поширюється на суспільні відносини, пов'язані з проведенням медіації з метою запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим). Відповідно до зазначеного нормативного документа медіація може бути проведена до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу [1]. Зазначене вище дозволяє нам стверджувати, що медіація може бути використана в багатьох сферах суспільного життя та майже на будь-якому етапі конфлікту та спору.

Дослідження перешкод, що перешкоджають розвитку медіації в Україні дозволили узагальнити їх в 4 основні групи: перешкоди, які пов'язані з процедурами медіації (культурні недоліки (менталітет) та операційні недоліки (відсутність механізмів гарантії якості, етичних стандартів тощо); перешкоди, які пов'язані з комунікацією (труднощі щодо висловлювання емоцій і потреб та інші); перешкоди, які пов'язані з недовірою (відсутність суспільної довіри, толерантність щодо неправди та корупції в суспільстві, ризику зловживань тощо) та перешкоди, які пов'язані з ринковими механізмами (домінування особистих потреб та конкуренція серед медіаторів, обмежені ресурси, обмежене число суб'єктів) [2]. Відповідно просування медіації повинного передбачати роботу з усіма зазначеними перешкодами. Основна роль в популяризації подібних суспільних явищ мала б належати державі. Однак держава раніше, а особливо під час військового стану неспроможна приділити достатньо уваги популяризації усіх суспільних,

явищ які б зменшити напруження в громадянському суспільстві. Тут на допомогу приходять саме громадські організації.

На сьогодні існує понад 30 приватних організацій медіаторів та багато громадських організацій, які активно працюють над розробкою та впровадженням медіації в Україні. Наразі такі організації досить комфортно співіснують [3]. Однак більшість з них не має комплексного маркетингового підходу щодо просвітницької діяльності та просування медіації як суспільного явища та створені, як правило, медіаторами для медіаторів. Крім того, відсутня комплексна інформаційна політика держави щодо просування медіації як ефективного та суспільно важливого способу вирішення конфлікту або спору.

Дослідженнях науковців зазначається, що у демократичному суспільстві громадські об'єднання як і громадські організації виконують подвійну роль: вони є необхідною умовою і невід'ємною складовою конституційно визначеного політичного процесу та формальної політичної структури демократичної держави. У той чи той спосіб вони покликані розв'язувати ті проблеми, котрі не дістають належної уваги в державі [4]. Саме до таких проблем можна віднести питання популяризації використання процедури медіації для вирішення конфліктів серед населення нашої країни. Як і 10 років назад діяльність громадських організацій охоплює практично всі сфери суспільного життя України, однак найбільше вони опікуються проблемами дітей і молоді, громадянською освітою, правами людини та вирішенням соціальних питань [4].

Відповідно до Закону України громадська організація - це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. В свою чергу, Громадське об'єднання - це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів [5]. До таких інтересів, зокрема, і належить популяризація медіації серед населення країни як методу альтернативного і досудового вирішення спорів і конфліктів.

Таким чином, розвиток освіченого суспільства в нашій країні залежить від розв'язання значної кількості непростих проблем, однією з яких є удосконалення популяризації альтернативних методів вирішення спорів, а саме медіації, що сприятиме зменшенню напруги в суспільстві, на роботі, в сім'ї тощо. У вирішенні таких проблем значна роль належить саме громадським організаціям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 року № 1875-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IX#Text> (дата звернення 23.04.2024).

2. Виклики медіації та діалогу в Україні: недовіра до процедур і дисфункційний ринок. URL: http://www.peacemediation.de/uploads/7/3/9/1/73911539/dp_challenges_dialogue_ukraine_ukrainian.pdf (дата звернення 23.04.2024).

3. GAP-Аналіз впровадження інституту медіації в Україні. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/5f5/f7d/2a9/5f5f7d2a9b5cb356474501.pdf> (дата звернення 23.04.2024).

4. Діяльність громадських об'єднань як індикатор розвитку громадянського суспільства в Україні URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197275295.pdf> (дата звернення 04.05.2024).

5. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення 04.05.2024).